

Megfilmesített értékeink

Megyénk számos természeti szépséggel és gazdag épített örökséggel büszkélkedő vidék. A helyi értéktárak feltérképezését, megóvását és népszerűsítését célul kitűző projekt révén most néhány kevésbé ismertre is ráirányulhat a figyelem.

Az Érmelléki Turizmusfejlesztő Egyesület *Bihar megyei értékek a mi lencsénken keresztül* elnevezésű projektjének köszönhetően nyolc kisfilm született a térség épített és természeti környezetének, kulturális örökségének bemutatására. A magyarországi mezőgazdasági minisztérium és a Hungarikum Bizottság támogatásával elkészült munkákat a székelyhídi Szabó Ódzsa Színházban mutatták be, előtte ismertették a projektet.

A bályoki kastély

A belényesszentmiklósi templomrom

A szebb sorsot megélt bályoki Károlyi-Degenfeld-kastély történetét bemutató kisfilm a XV. század végéig nyúlik vissza, amikor Pruisz János váradi római katolikus püspök az ottani ligetbe fából kastélyt építtetett német kézműves telepésekkel. Ebből sarjadt ki a későbbi angolpark és a ma is meglévő kastély. A nagy kiterjedésű arborétum közepén található háromszintes főúri lakot Károlyi Tibor és Degenfeld-Schönburg Emma emeltette 1896-ban. Két részre tagolódik, az úgynevezett nagykastélyra és a raktárként, mosogatóhelyiségül és a kiszolgáló személyzetnek lakásként szolgáló szárnyra. Az árnyas kastélykert jól megtervezett sétányokkal lett kialakítva. Az 1947-ben államosított épületet gabonarakotárként, majd szanatóriumként használták, később pedig a parkban fellelt termálforrást hasznosítva fürdőt alakítottak ki. Jelenleg az elhanyagoltság, a lassú enyészet idejét éli.

A belényesszentmiklósi csonka templomtorony eredetileg a XIII. században épült templomhájóhoz tartozhatott. A toronymaradvány négyszög alakú, 4,6 × 5,8 méter alapterületű, magassága 16 méter. Feltehetően egy régebbi alapra épült. Diszelemei alapján hasonlóságot mutat a harinai bazilikával, illetve a herpályi templomrommal.

A Bihardiószegen található, Kossuth Lajost ábrázoló büsztöt 1896-ban avatták fel. Erdélyben elsőként az Érmelléken emeltek szobrot a

Biharvajda leégett templomában a harang is megolvadt

A Csíkos-tó természetvédelmi terület

forradalmár vezérnek; az alkotás kivitelezésére kiírt pályázatot Gerenday Antal és fia, Béla nyerte meg. 1932-ben a szobrot levették talapzatáról, a rontó szándék elől a református templom orgonájába rejtették el, hogy aztán a történelmi idő rövid kedvező fordulatának idején, 1941. március 15-én ismét elfoglalja méltó helyét a talapzaton. Az impériumváltás után a mellszobrot ismét menekíteni kellett, egy kisjankai ház istállójának hídlásában, majd a padláson talált menedékre, hogy aztán egy alapos restaurálást követően 2002. szeptember 15-én, Kossuth születésének 200. évfordulója alkalmából ismét talapzatára kerüljön.

A biharvajdai református templom építészeti értékére egy tragédia következtében de-

rült fény. 1999 karácsonyának másnapján ki-
gyulladt az épület. Akkor volt a tűz, hogy a
torony harangjai is megolvadtak. A felújítás
során derült ki, hogy már a tatárjárás előtti
időben állt ott egy kis méretű plébániatemp-
lom, s azt a XIII. század folyamán kibővítették.
Később további változtatásokat végeztek rajta.

A mezőtelegdi reformátusok imádkozó-
helye egy kora gótikus templom falrészének
átmentésével épült fel Telegdi István, II. Ulászló király kincstárnoka jóvoltából a XVI. század első évtizedében. A XIV. és XV. századból származó falfestmények ma is láthatók a belső térben. A templom alatt található a Telegdi család sírboltja, oda temették Bocskai István feleségét, Hagymássy Katalint is, emellett más közismert személyek végső nyugvóhelyül is szolgált az istenháza.

Az albsi reformátusok templomának építészeti értékét az építés technikájának és stílusának egyedisége adja. A torony például a szentély fölött magasodik. A templom eredetileg kétszintes volt, oldalfalain lőrészzerű ablakokkal. A toronyba való feljutás csak kívülről lehetséges, a széles falba épített, igen szűk lépcsőfolyosón, az úgynevezett gyilokjárón. A templomkertben turulmadaras emlékmű áll, mellette Irinyi Józsefnek, a 12 pont megszövegezőjének és Irinyi Jánosnak, a zajtalan gyufa feltalálójának mellszobra látható.

A székelyhídi Csíkos-tó része a Natura 2000 természetvédelmi programnak. A körülbelül 2,5 hektáron elterülő ingóláp ma már csak nevében hordozza a csík kifejezést, hisz ez a halfaj már kipusztult a területről, helyét különböző békafajok vették át. Az állandóan változó képet nyújtó terület legjelentősebb értéke a vidrafű és a tőzegmoha.

A révi fazekasság nagy múltra tekint vissza. Első írásos említése a XVII. századból való, az 1896-os összeírás 50 fazekast és 175 ezer cserépedény készítését említi. 1937-re e mesterelemek száma szinte megkétszereződött (90 főre nőtt), de volt idő, amikor jóval többen űzték ezt a mesterséget. A cserépedények készítésének munkafolyamatát bemutató kisfilmből az is kiderül, hogy az utóbbi évtizedekben a fazekasság egyre inkább visszaszorulóban van, a gyári termékek szűkítették a piaci lehetőségeket.

D. Mészáros Elek